

Review of Tourism Administration Journal

Journal home page: www.rotajournal.org

Doi: 10.5281/zenodo.8071780

ISSN: 2757-6205

TURİZM İŞLETMELERİNDE GÜNCEL MUHASEBE SORUNLARI

Nurten ÖRGÜN

MAKALE GEÇMİŞİ	ÖZ
<u>Gönderim Tarihi:</u> 20.10.2024	Turizm sektörü, hizmet sektörünün önemli bir alt bileşeni olarak ekonomik kalkınmada stratejik bir role sahiptir. Bu sektör içinde yer alan turizm işletmeleri, sürdürülebilir büyüme ve rekabet avantajı sağlamak adına finansal yönetim süreçlerini etkin biçimde yürütmek zorundadır. Bu bağlamda, muhasebe uygulamaları sadece yasal yükümlülükleri yerine getirmeye yönelik değil, aynı zamanda işletme içi karar verme süreçlerinde yol gösterici bir araç olmalıdır. Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren turizm işletmelerindeki muhasebe uygulamalarının güncel durumu analiz edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi temel alınarak yapılan saha çalışmasında, sektör temsilcileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Bulgular, işletmelerin büyük çoğunluğunda muhasebe sistemlerinin sadece vergi odaklı çalıştığını, stratejik planlama ve raporlama açısından yetersiz kaldığını göstermektedir. Ayrıca mevzuata uyumda yaşanan sıkıntılar, mesleki eğitim eksikliği ve teknolojik altyapı yetersizlikleri tespit edilmiştir. Çalışma, turizm işletmelerinde muhasebe bilgilerinin etkin kullanımının karar alma süreçlerinde kaliteyi artırdığı ve rekabet gücünü olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, sektörde daha etkin muhasebe sistemlerinin kurulmasına ve mesleki kapasitenin artırılmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.
<u>Kabul Tarihi:</u> 22.11.2024	
<u>Anahtar Kelimeler:</u> Turizm İşletmeleri, Muhasebe Uygulamaları, Finansal Raporlama, Karar Verme, Mevzuata Uyum	

*Sorumlu Yazar: Nurten ÖRGÜN

E posta: nurtenorgun@gmail.com

Önerilen atıf

Örgün, N. (2024). Turizm İşletmelerinde Güncel Muhasebe Sorunları, *Review of Tourism Administration Journal*, 5 (2), 238-247.

Review of Tourism Administration Journal

Journal home page: www.rotajournal.org

ISSN: 2757-6205

TURİZM İŞLETMELERİNDE GÜNCEL MUHASEBE SORUNLARI

Nurten ÖRGÜN

ARTICLE HISTORY	ABSTRACT
<u>Received:</u> 20.11.2024	The tourism sector, as a significant subcomponent of the service industry, plays a strategic role in economic development. Tourism enterprises operating within this sector must effectively manage financial processes to achieve sustainable growth and competitive advantage. In this context, accounting practices should not only serve legal compliance purposes but also function as a guiding tool in internal decision-making processes. This study analyzes the current state of accounting practices in tourism enterprises operating in Turkey. Based on a qualitative research methodology, field interviews with sector professionals were conducted and analyzed. The findings reveal that in the majority of enterprises, accounting systems are predominantly tax-oriented and inadequate in terms of strategic planning and reporting. In addition, challenges such as regulatory compliance issues, lack of professional training, and insufficient technological infrastructure were identified. The study highlights that effective utilization of accounting information enhances the quality of decision-making and contributes positively to the competitiveness of enterprises. Based on these findings, recommendations are made for establishing more effective accounting systems and strengthening professional capacity within the sector.
<u>Accepted:</u> 22.11.2024	
<u>Keywords:</u> Tourism Enterprises, Accounting Practices, Financial Reporting, Decision Making, Regulatory Compliance	

**Corresponding author:* Nurten ÖRGÜN

E posta: nurtenorgun@gmail.com

Suggested citation

Örgün, N. (2024). Turizm İşletmelerinde Güncel Muhasebe Sorunları, Review of Tourism Administration Journal, 5 (2), 238-247.

GİRİŞ

Turizm sektörü, ekonomik büyümenin önemli dinamiklerinden biri olarak ülkelerin kalkınma stratejilerinde merkezi bir yer işgal etmektedir. Bu sektör, yalnızca döviz kazancı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda istihdam yaratma, bölgesel gelişmişlik farklarını azaltma ve kültürel etkileşimi teşvik etme gibi sosyo-ekonomik katkılar da sunmaktadır. Turizm işletmelerinin sürdürülebilirliği ise etkin bir muhasebe yönetimi ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, muhasebe uygulamaları sadece finansal bilgi üretimiyle sınırlı kalmayıp, işletme yönetimine stratejik veri sağlayarak karar alma süreçlerini de desteklemektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren turizm işletmelerinin muhasebe sistemlerini incelemek, karşılaştıkları temel sorunları tespit etmek ve bu sistemlerin sektör performansına olan katkılarını değerlendirmektir. Nitel araştırma yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, saha verileriyle desteklenen analizler üzerinden turizm işletmelerinde muhasebe uygulamalarının etkinliği tartışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında, sektördeki mevcut duruma ilişkin kapsamlı bir değerlendirme yapılması ve geleceğe yönelik politika önerilerinde bulunulması hedeflenmektedir.

Muhasebe Kavramı

Muhasebe kavramı, köken olarak Arapça “muhāsaba” sözcüğünden gelmekte olup, “hesaplaşma” ya da “hesap ilmi” anlamlarını taşımaktadır (İstanbul Üniversitesi, 2024). Bu etimolojik köken, muhasebenin tarihsel süreçte yalnızca sayısal işlemlerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda düşünsel bir hesaplaşmayı ve sistemli bir bilgi üretimini de içerdiğini göstermektedir. Türk Dil Kurumu tarafından muhasebe en yalın hâliyle “hesap işleriyle uğraşma” biçiminde tanımlansa da (TDK, 2024), bu tanım günümüzde muhasebenin kapsadığı çok boyutlu yapıyı yansıtmakta yetersiz kalmaktadır. Geniş anlamda muhasebe, yalnızca mali verilerin kaydını tutmakla sınırlı olmayan; bu verileri sınıflandıran, analiz eden, özetleyen ve sonuçları raporlayarak karar alıcılara yön gösteren bir bilgi sistemi işlevi görmektedir (Sevilengül, 2005). Dolayısıyla muhasebe, işletmelerin mali sağlığını takip etmekten öte, stratejik yönetim kararlarına temel oluşturan analitik bir araç konumundadır. Kaygusuz ve arkadaşlarının da belirttiği üzere, muhasebe sistemleri işletmelerdeki ekonomik faaliyetlerin düzenli ve güvenilir biçimde kayıt altına alınmasını sağlamaktadır (Kaygusuz ve diğ., 2012). Bu bağlamda işletme kavramının açıklanması önem kazanmaktadır.

İşletme Kavramı

İşletmeler, insan ihtiyaç ve isteklerini karşılamak amacıyla mal ve hizmet üretimi gerçekleştiren, bu süreçte sınırlı üretim faktörlerini rasyonel biçimde kullanmak zorunda olan ekonomik yapılardır. Doğal kaynaklar, emek, sermaye ve girişimcilik gibi üretim faktörleri, işletmelerin üretim sürecindeki temel girdilerini oluşturmaktadır (Ürper ve diğ., 2012). Modern ekonomilerde bireylerin ihtiyaçları ve beklentileri sürekli artmakta ve çeşitlenmektedir. Buna karşın kaynakların kıtlığı, işletmeleri daha stratejik, verimli ve sürdürülebilir yöntemlerle üretim yapmaya zorlamaktadır. Bu bağlamda işletmeler sadece üretim yapan yapılar değil; aynı zamanda kıt kaynakların etkin yönetimini üstlenen toplumsal organizasyonlar olarak da değerlendirilebilir.

İşletmelerin temel amacı çoğunlukla kâr elde etmek olarak görülse de çağdaş işletme anlayışı bu hedefi çok boyutlu sosyal ve ekonomik amaçlarla desteklemektedir. İşletmeler, topluma fayda sağlama, istihdam yaratma, ekonomik kalkınmaya katkı sunma, sosyal sorumlulukları yerine getirme ve faaliyetlerini sürdürülebilir şekilde devam ettirme gibi rolleri de üstlenmektedir (Taşkın, 2012). Bu çok yönlü yapı, işletmeleri sosyal sistemin etkin bir parçası hâline getirmektedir. Aynı zamanda işletmeler hem üreten hem de tüketen konumda olduklarından ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadırlar.

İşletmeler, faaliyet alanlarına göre çeşitli türlerde sınıflandırılmaktadır. Bular; ticari işletmeler, üretim işletmeleri ve hizmet işletmeleridir. Ticari işletmeler, mal alım-satımı yoluyla ekonomik faaliyet gösterirken; üretim işletmeleri, hammaddeleri işleyerek mal üretir. Hizmet işletmeleri ise doğrudan tüketiciye hizmet sunmayı hedefleyen yapılardır (Kaygusuz ve diğ., 2012). Özellikle hizmet sektörünün giderek büyüdüğü günümüzde, turizm işletmeleri bu kategori altında önemli bir yer tutmaktadır. Turizm sektörü hem ekonomik hem de kültürel etkileşimi teşvik eden bir yapıya sahip olması nedeniyle, hizmet işletmeleri içinde stratejik bir konumda yer almaktadır.

Turizm İşletmeleri Kavramı

Turizm, sürekli kalmamak ve gelir sağlayıcı herhangi bir uğraşta bulunmamak koşulu ile bireyin veya bireylerin yolculuk ve/veya konaklamasından doğan olay ve ilişkilerin tümünü ifade etmektedir (Eralp, 1983). Söz konusu bu yolculuk ve konaklama sürecinde birden çok farklı işleme faaliyet göstermektedir. Ve bu işletmeler genel olarak turizm işletmesi olarak ifade edilmektedir. Turizm işletmelerini aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür (Bakanlığı, T. M. E, 2022).

- Seyahat işletmeleri,
- Konaklama işletmeleri,
- Ulaştırma işletmeleri,
- Yiyecek- içecek işletmeleri,
- Rekreasyon (eğlence- dinlence) işletmeleri
- Alışveriş işletmeleridir.

Her bir işletme türü, turizm hizmetlerinin bütüncül biçimde sunulmasında kritik roller üstlenmektedir. Bu çeşitlilik yalnızca sektörel bir zenginliği değil, aynı zamanda her bir alt işletmenin kendine özgü muhasebe uygulamaları gerektiren finansal yapılarını da beraberinde getirmektedir. Turizm işletmeleri, mali işlemlerinin doğru biçimde kaydedilmesi, sınıflandırılması ve raporlanması sayesinde sürdürülebilirliklerini sağlayabilir; kaynak kullanım etkinliğini artırarak stratejik kararlar alabilirler. Bu nedenle muhasebe, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler için yalnızca yasal bir zorunluluk değil, aynı zamanda yönetsel kararların alınmasında temel bir araçtır. Dolayısıyla turizm işletmelerinde muhasebe uygulamaları önem kazanmaktadır.

Turizm İşletmelerinde Muhasebe Uygulamaları

Turizm muhasebesi, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin kendine özgü yapısal ve finansal özelliklerine uygun olarak geliştirilen özel bir muhasebe dalıdır. Bu bağlamda turizm muhasebesi; turizm işletmelerinin mali nitelikteki işlemlerini belirleme, kaydetme ve kontrol etmenin yanı sıra

bilanço hazırlama, hizmet maliyetini hesaplama, işletme karını hesaplama, gelir tablosu hazırlama, gerekli beyannameleri düzenleme, finansal durumu hakkında bilgi sunma, karar alma sürecine destek olma ve ödeme durumları hakkında bilgi vermesiyle öne çıkan bir muhasebedir (Kurtlu, 2022). Ayrıca, bu muhasebe türü işletme yönetimine finansal karar alma süreçlerinde destek sunarak hem işletme içi şeffaflığın artırılmasına hem de kaynak kullanımının etkinliğine katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle turizm muhasebesi, yalnızca yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesini değil, aynı zamanda stratejik yönetim süreçlerinin etkinliğini de amaçlayan bütüncül bir yapıya sahiptir.

Turizm muhasebesi, turizm sektörünün dinamik ve çok boyutlu yapısına uygun olarak şekillenen özel bir muhasebe alanıdır. Bu muhasebe türü, turizm işletmelerinin finansal süreçlerini doğru ve etkin şekilde yönetebilmesi için belirli özellikler taşımaktadır. Dolayısıyla turizm muhasebesinin genel özelliklerini, aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Bekci, 2003; Üst, 2007; Karagiorgos vd., 2008; Tulvinschi, 2015; Çalık, 2019; Bekçi vd., 2022):

- Turizm muhasebesi, turizm işletmelerinin kuruluşu, yönetimi ve finansal süreçlerinin yürütülmesi kapsamında; ekonomik ve finansal kaynakların oluşturulması, dağıtılması ve kullanılması koşullarını belirleyen genel ve özel yasal düzenlemeler temelinde yürütülmektedir.
- Geleneksel olarak gelir ve maliyet hesaplamalarında temel bir işlev üstlenen turizm muhasebesi, günümüzde aynı zamanda stratejik planlamaya yönelik karar alma süreçlerine destek sağlayan bilgi üretimine de odaklanmaktadır.
- Turizm işletmelerinin karmaşık yapısı nedeniyle, turizm muhasebesi diğer işletmelere kıyasla daha fazla sayıda ve türde raporlama gerektirmektedir. Bu kapsamda günlük hasılat raporları, oda doluluk oranları, rehber harcama listeleri, rooming list, döviz işlem belgeleri ve yiyecek-içecek maliyet analizleri gibi çeşitli belgeler muhasebe sürecine entegre edilerek işletme faaliyetlerinin düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesine destek olmaktadır.
- Turizm muhasebesi, hizmet sunumunun eş zamanlı ve çok departmanlı olarak gerçekleştiği turizm işletmelerinde, gelir ve gider hareketlerinin fonksiyonel bazda izlenmesini olanaklı kılmaktadır.
- Gelir getirici bölümlerde sunulan hizmetlerin prosedürlere uygunluğunu denetleme, giderlerin doğruluğunu değerlendirme ve kontrol süreçlerinde turizm muhasebesi kritik bir rol oynamaktadır.
- Muhasebe sistemleri, departman bazlı kayıtların organize edilmesini ve dolaylı maliyetlerin (örneğin; amortisman, kira, enerji, sigorta, genel yönetim giderleri ve pazarlama maliyetleri) otelin geneline dağıtılarak ürün ve hizmet maliyetlerine doğru şekilde yansıtılmasını amaçlamaktadır.
- Maddi olmayan hizmetlerin (örneğin konaklama hizmeti) muhasebeleştirilmesi ve sistematik biçimde kayıt altına alınması, turizm muhasebesinin önemli işlevlerinden biridir.
- Turizm muhasebesi, uluslararası ödeme araçlarının (kredi kartları, ticari belgeler, kuponlar vb.) tahsilat sürecinde güvenilir bir kayıt ve kontrol mekanizması sunarak finansal güvenliği sağlamaktadır.

- Turizm işletmelerinde büyük oranda yer tutan maddi duran varlıkların takibi ve bunlara ilişkin amortisman hesaplarının düzenli şekilde yapılması, turizm muhasebesinin önemli sorumlulukları arasında yer almaktadır.
- Hizmetin stoklanamaması gibi sektöre özgü nitelikler nedeniyle, turizm muhasebesinde sabit giderlerin doğrudan mamullere yüklenmesi ve dönem sonunda mamul değerlemesi yapılması gerekliliği ortadan kalkmaktadır.
- Turizm işletmelerindeki muhasebe faaliyetleri, günlük gelir-gider raporları ve oda planı gibi çeşitli raporlama formlarının kullanımını zorunlu kılarak, operasyonel şeffaflığı ve finansal yönetimi desteklemektedir.

Turizm muhasebesinin genel özellikleri kısaca, sektöre özgü finansal işlemleri kayıt altına almanın yanı sıra, stratejik karar alma süreçlerine destek sağlayan ve çok birimli hizmet yapısına uygun raporlama gerektiren faaliyetleri yürütmektedir. Bu kapsamda gelir-gider takibi, maliyet dağılımı, amortisman hesaplamaları ve uluslararası ödeme araçlarının izlenmesi gibi işlevleri yerine getirmekte ve turizm işletmelerinin mali yapısının doğru ve etkin yönetimini mümkün kılmaktadır.

Turizm İşletmelerinde Güncel Muhasebe Sorunları

Gelişen teknoloji, değişen tüketici beklentileri ve küresel ekonomik dalgalanmalar, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin muhasebe uygulamalarını doğrudan etkilemektedir. Özellikle hizmetin anlık sunulması, gelirlerin döviz bazlı olması ve sezonluk dalgalanmaların yoğunluğu, muhasebe süreçlerinde çeşitli zorlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Turizm işletmeleri, finansal raporlamada şeffaflık, maliyetlerin doğru dağıtımı, uluslararası ödeme araçlarının muhasebeleştirilmesi ve dijitalleşmeye uyum gibi alanlarda güncel muhasebe sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Turizm sektöründe karşılaşılabilecek çeşitli güncel muhasebe sorunlarını 6 başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar;

1. Muhasebe Bilgi Sistemine İlişkin Sorunlar ve Gelişim İhtiyacı
2. İnsan Kaynakları ve Personel Maliyetleri
3. Etik Sorunlar ve Muhasebe Uygulamalarındaki Aksaklıklar
4. Vergisel Kayıplar ve Kayıt Dışı Ekonomi Sorunları
5. Operasyonel ve Denetimsel Zorluklar
6. İşlevsel Muhasebe Roller ve Eğitim İhtiyacı

1. Muhasebe Bilgi Sistemine İlişkin Sorunlar ve Gelişim İhtiyacı

Turizm sektöründeki hızlı dijitalleşme ve küresel rekabet ortamı, muhasebe bilgi sistemlerinin daha esnek, entegre ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasını gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede muhasebe bilgi sistemine ilişkin sorunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Aktürk, 2014; Bekci, 2022).

- Muhasebe bilgi sistemleri dijital dönüşüme uygun şekilde yeniden yapılandırılmalı, bilgi teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılmalıdır.

- Çevre muhasebesi gibi sürdürülebilirlik odaklı uygulamalar, otel işletmesinin çevresel sorumluluklarına hizmet edecek şekilde sisteme entegre edilmelidir.
- Duran varlıkların oranının çok yüksek olmasından dolayı amortismanlar önemli tutarlara ulaşmaktadır.
- Türkiye’de otel işletmeleri için özgün bir hesap planı olmaması nedeniyle, “Uniform System of Accounts for the Lodging Industry (USALI)” gibi uluslararası sistemlerin referans alınması, sistematik ve karşılaştırılabilir kayıt düzeninin oluşturulmasında önem taşımaktadır.

Muhasebe bilgi sistemlerinin dijitalleşmeye uyum sağlayamaması, veri yönetimini zorlaştırmaktadır. Çevre muhasebesinin entegre edilmemesi sürdürülebilirlik açısından eksiklik yaratırken, yüksek amortisman giderleri mali yapıyı olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, sektöre özgü hesap planı eksikliği kayıtların standardizasyonunu engellemektedir.

2. İnsan Kaynakları ve Personel Maliyetleri

Turizm işletmeleri, doğası gereği emek yoğun sektörlerdir ve bu durum muhasebe sistemlerinde belirgin şekilde hissedilmektedir. Emegın yoğun olduğu bu sektörde insan kaynaklarına ilişkin sorunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Aktürk, 2014; Sili, 2019; Bekci, 2022).

- Nitelikli ve yeterli sayıda muhasebe personelinin istihdamı hem sistemin işleyişı hem de denetim süreçlerinin etkinliğı açısından kritik öneme sahiptir.
- Turizm işletmelerinde personel maliyetleri yüksek olup, bu gider kaleminin işletme bütçesinin üçte birine yaklaştığı görülmektedir.
- Zorunlu bireysel emeklilik gibi uygulamalar, düşük gelirli personel üzerinde ek mali baskılar oluşturarak ücret dengesizliğine neden olmaktadır.

Turizm işletmelerinde nitelikli muhasebe personeline duyulan ihtiyaç artarken, bu alanda yeterli istihdam sağlanamaması sistemin verimliliğini ve denetim süreçlerinin güvenilirliğini zayıflatmaktadır. Personel maliyetlerinin işletme bütçesinde büyük bir yer tutması finansal baskı yaratmakta; zorunlu bireysel emeklilik gibi uygulamalar ise düşük gelirli çalışanlar üzerinde ek yük oluşturarak ücret dengesizliklerini derinleştirmektedir.

3. Etik Sorunlar ve Muhasebe Uygulamalarındaki Aksaklıklar

Turizm işletmelerinde çeşitli etik sorunlarla karşılaşmaktadır. Karşılaşılan etik sorunların birçoğı muhasebe açısından önem taşımaktadır. Söz konusu etik sorunlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Şahin, 2011).

- Kullanılmayan odaların envanter dışında tutulması,
- Geçmiş tarihlere ait indirimlerin halen geçerliymiş gibi faturalandırılması,
- Ciroların olduğundan yüksek gösterilmesi,
- Zamların personele yansıtılmaması,
- Bazı maliyetlerin yasal olmayan yollarla muhasebeleştirilmesi,
- Menü fiyatlarına düşen maliyetlerin yansıtılmaması gibi uygulamalar yer almaktadır.

Bu tür uygulamalar hem finansal şeffaflığı zedelemekte hem de işletmenin etik değerlerini sorgulanabilir hâle getirmektedir.

4. Vergisel Kayıplar ve Kayıt Dışı Ekonomi Sorunları

Turizm sektöründe kayıt dışı ekonomik faaliyetler hem sektörün şeffaflığını zedelemekte hem de kamu maliyesine olumsuz etkiler doğurmaktadır. Genellikle bu sorunlar aşağıda ki nedenlerden kaynaklanmaktadır (Olcay ve diğ., 2018; Sili, 2019).

- Yabancıların satın aldığı yazlıkların kendi ülkelerinde pazarlanması hem konaklama verilerinin izlenebilirliğini zorlaştırmakta hem de kayıt dışı kiralama nedeniyle vergi kaybına yol açmaktadır.
- Bu tür işletmelerde birebir bir satış söz konusu olduğu için fatura kesilmemekte ve maliye denetiminin zayıf kalmaktadır. Dolayısıyla kamu gelirlerinde kayıplara sebep olmaktadır.

Yabancılar a ait yazlıkların kayıt dışı kiralanması, konaklama verilerinin izlenmesini zorlaştırmakta ve faturasız işlemler nedeniyle ciddi vergi kayıplarına yol açmaktadır. Bu durum, kayıt dışı ekonominin büyümesine zemin hazırlayarak devletin turizm gelirlerinden elde edeceği potansiyel verginin tahsil edilememesine neden olmaktadır.

5. Operasyonel ve Denetimsel Zorluklar

Turizm sektöründe yaygınlaşan kapalı hizmet modelleri, turistin şehirle ve yerel halkla etkileşimini sınırlamakta, bu da bölgesel ekonomik katkının daralmasına yol açmaktadır. Ayrıca yerel esnafın ekonomik payını azaltırken; kontrolsüz fiyatlandırma ve düşük hizmet kalitesi, ziyaretçi memnuniyetini olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda opsiyonel ve denetimsel zorlukları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Sili, 2019; Bekci, 2022).

- Otel-acente-AVM gibi dar turizm çerçevesi, turistin şehirle etkileşimini azaltmakta ve yerel esnafın kazancını sınırlamaktadır. Turistin otel dışına çıkması, şehir ekonomisini canlandıracak politikalarla desteklenmelidir.
- Ancak bu noktada esnafın fiyat politikaları ve hizmet kalitesi de önem arz etmektedir. Fırsatçılık algısı ile mücadele etmek adına fiyat kontrolleri yapılmalı ve hizmet kalitesine yönelik eğitimler yaygınlaştırılmalıdır.
- “Her şey dahil” sisteminin, harcamaları düşürmesi, kaliteyi azaltması ve şehirle etkileşimi zayıflatması nedeniyle sektörde olumsuz etkiler yarattığı gözlenmektedir. Ayrıca bu sistem, hizmet sektöründe çalışanların mesleki statüsünü olumsuz etkilemektedir (örneğin garsonluk mesleğinin itibarı).
- Konaklama işletmelerinde muhasebe çalışmaları dışında ayrıca kart sistemi de uygulanmaktadır (stok, işçilik vs.). Kartların uygun şekilde kullanılması ve denetlenmesi gerekmektedir.

Turizmde otel-acente-AVM odaklı dar hizmet modeli, turistin şehirle etkileşimini sınırlandırarak yerel esnafın gelir potansiyelini düşürmektedir. Bu sınırlı etkileşimin yanı sıra, esnafın kontrolsüz fiyat politikaları ve düşük hizmet kalitesi, turist memnuniyetini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca, “her şey dahil” sistemi hem hizmet kalitesinde düşüşe neden olmakta hem de şehir ekonomisiyle bağı

zayıflatmaktadır. Konaklama işletmelerinde kullanılan kart sistemlerinin ise muhasebe süreçleriyle uyumlu biçimde işletilmemesi, kaynak yönetimi ve denetim açısından ek sorunlar doğurmaktadır.

6. İşlevsel Muhasebe Roller ve Eğitim İhtiyacı

Turizm sektöründe muhasebe departmanları yalnızca kayıt tutma değil; sistem analizi, vergi danışmanlığı, finansal analiz, kontrol ve raporlama gibi çok yönlü işlevler üstlenmektedir. Bu işlevlerden kaynaklanan sorunlar aşağıda sırlanmaktadır (Olçay ve diğ., 2018; Sili, 2019; Bekci, 2022)

- Muhasebe çalışanlarının çok disiplinli yetkinliklere sahip olması beklenmektedir.
- Ancak çoğu zaman bu personel, işletme sahiplerinin doğrudan yönlendirmesiyle hareket etmek zorunda kalmakta, bu da mesleki bağımsızlığı zayıflatmaktadır.
- Turizmde bireysel müşteriler yerine büyük oranda acentelere bağlı kalınması, pazarlık gücünü azaltarak fiyat rekabetini olumsuz etkilemekte ve kârlılığı düşürmektedir.
- Kredi kartı sistemi yaygın olarak kullanılmaktadır.
- Üretilen hizmetlerin stok olanağı yoktur. Müşteri hesaplarının düşük düzeyde tutulması ile birlikte sürekli olarak ödemeye hazır halde bulundurulması gerekmektedir.

Turizmde muhasebe personelinin çok yönlü yetkinlikleri beklenirken, işletme müdahaleleri bağımsızlığı kısıtlamaktadır. Acentelere bağlı satışlar kârlılığı düşürürken, stoklanamayan hizmetler ve yoğun kredi kartı kullanımı finansal yönetimi zorlaştırmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, Türkiye'deki turizm işletmelerinde muhasebe uygulamalarının mevcut durumunu ortaya koymayı ve karşılaşılan temel sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, muhasebe sistemlerinin genellikle mevzuat odaklı işlediği, stratejik karar alma süreçlerine yeterince entegre edilemediği gözlemlenmiştir. Ayrıca, bazı işletmelerde yeterli nitelikte muhasebe personelinin bulunmaması, yazılım yetersizlikleri ve güncel finansal raporlama standartlarının uygulanmasındaki eksiklikler dikkat çekmiştir.

Araştırmanın önemli bir bulgusu, muhasebe verilerinin yalnızca finansal raporlama amacıyla değil, aynı zamanda maliyet kontrolü, kârlılık analizi ve yatırım planlaması gibi stratejik karar süreçlerinde de kullanılmasının işletmelere rekabet avantajı sağladığıdır. Bu doğrultuda, turizm işletmelerinin muhasebe sistemlerini daha etkin ve stratejik bir yapıya kavuşturacak şekilde yeniden yapılandırmaları önerilmektedir.

Gelecekte yapılacak çalışmaların daha geniş örneklemelerle nicel verilere dayanarak gerçekleştirilmesi ve muhasebe uygulamalarının turizm sektöründeki sürdürülebilirlik performansına etkilerinin ölçülmesi, alana önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Bakanlığı, T. M. E. (2022). Konaklama ve Seyahat Hizmetleri. Turizm İşletmeleri. 812STE002 Ankara, 2011.
- Bekci, İ. (2003). Konaklama Muhasebesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Yayın No: 36, Isparta
- Eralp, Z. (1983). Genel turizm. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu.
- Ergül Kurtlu, A. (2022). Turizm Muhasebesi, Editör: Doç. Dr. Nurettin AYAZ, A'dan Z'ye Turizm. Detay Yayıncılık:Ankara.
- <https://muhasebe.istanbul.edu.tr/tr/content/yayinlar-ve-calismalar/etimoloji#:~:text=Bu%20kelimenin%20k%C3%B6keni%20ise%20Arap%C3%A7ada,%20C%20%E2%80%9CAccount%E2%80%9D%20s%C3%B6z%C3%BC%C4%9F%C3%BCnden%20t%C3%BCremi%C5%9Ftir.> (Erişim tarihi 10.11.2024)
- <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi 10.11.2024)
- Karagiorgos, T., Drogas, G., Pazarskis, M., & Christodoulou, P. (2008). Accounting Systems for Tourism in an International Context. https://www.researchgate.net/publication/27385334_Accounting_systems_for_Tourism_in_an_International_Context [Erişim Tarihi: 23.10.2024].
- Kaygusuz, S. Y., Aslan, Ü., & Kepçe, N. (2012). Genel muhasebe-I. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Köse, E., Bekci, İ., & Altunay, M. A. (2022). Muhasebe ve finans perspektifinden turizm. Editör: Doç. Dr. İbrahim İLHAN, Doç. Dr. Aziz Gökhan ÖZKOÇ Disiplinlerarası Boyutlarıyla Turizm. Değişim Yayınları: İstanbul.
- Olca, A., Özkan, B., & Göçebeler, M. F. (2018). Konaklama ve seyahat işletmelerinde yaşanan etik sorunlar üzerine kavramsal bir değerlendirme. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17, 1-11.
- Sevilengül, O. (2005). Genel Muhasebe, 12. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sili, B. (2019). Turizm sektöründe yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. Alanya Turizm Çalıştay, Sosyal Demokrasi Derneği
- Şahin, B. (2011). Seyahat acentalarının pazarlama faaliyetlerinde etik karar verme süreci: İstanbul örneği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir
- Taşkın, A. (2012). İş hukukunda işletme kavramı. Çalışma ve Toplum, 1(32), ss. 75-112.
- Tulvinschi, M. (2015). Concepts, news and perspectives regarding accounting in tourism and ecotourism. Ecoforum, 4 (2), ss.142-147.
- Ürper, Y., Ağlargo, O., Tokgoz, N., Paşaoğlu, D., Ulukan, C., Eroğlu, E., ... & Önce, S. (2012). Genel İşletme. TC Anadolu Üniversitesi Yayını, (2650).
- Üst, H. (2007). Turizm İşletmelerinde Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Hesap Planı. <https://forum.mustafagulsen.com/showthread.php?6458-turizmisletmelerinde-tekdüzen-muhasebe-sistemi-ve> [Erişim Tarihi: 10.11.2024].